

I. EDITORIAL

FLAGELUL MOTIVĂRII KILOMETRICE ÎN FAPT ȘI ÎN DREPT A HOTĂRĂRII JUDECĂTOREȘTI

Av. dr. Ion Popa
Baroul București

Abstract

These considerations critically target certain deviations reported in the jurisprudence of the Romanian courts, in the matter of reasonings of the judgments.

The analyzed aspects do not refer to individual cases of judges or judgments, but to situations that, by their frequency, have become or are becoming rules in the daily activity of judges in the analyzed matter.

The present article aims to critically highlight these new rules, considered by the author, on the basis of arguments given, as deviations from the legal norm, with a real potential for discredit the act of justice and the institution of the Romanian judge.

Keywords: *court decisions, decision reasoning, scanning, length of judgement reasonings, inability to synthesize*

Introducere

Prezentele considerații referitoare la motivarea/redactarea hotărârii judecătorești se adresează în principal oamenilor de drept, familiarizați cu procedurile judiciare, celor ce se ocupă prin profesia lor fie de redactarea unei hotărâri judecătorești, judecătorii, fie celor care, într-o formă sau alta sunt obligați, tot prin profesia lor, sau doar interesați, să analizeze, să evalueze, să critice ori să invoce o hotărâre judecătorească (avocați, procurori, consilieri juridici, cadre didactice din domeniul juridic etc.). De aceea chestiunile privind anumite noțiuni juridice uzuale nu vor fi prezentate didactic în sensul citării lor detaliate, ci numai identificate prin textul legal incident, evitând astfel o expunere studentească a temei în favoarea unei abordări consistent profesionale, abordare care însă nu constituie un

impediment în calea celor ce doar ocazional au tangență cu sistemul judiciar, să parcurgă și să pătrundă prezentele considerații.

Vom avea în vedere în analiza noastră două direcții principale privind pe de o parte procesul de reglementare normativă a temei cercetate aici, aflat în responsabilitatea Parlamentului și a Guvernului, iar pe de altă parte procesul efectiv de construcție argumentativă a unei hotărâri judecătorești și care se află în responsabilitatea exclusivă a judecătorului.

1. Legiferarea

Hotărârea judecătorească în înțelesul dat de codurile de procedură a fost clar definită prin acestea și nu a ridicat în timp probleme de interpretare, normele amintite prevăzând expres cuprinsul hotărârii judecătorești¹, din care se poate deduce implicit structura acesteia și conținutul fiecărei părți componente².

Chiar și în contextul acestei liniarități normative acceptate și necontestate, se impune totuși să amintim pe scurt că în timp au existat excepții de la acest tip de normare trinomică a hotărârii judecătorești, cel mai elocvent și la îndemână exemplu constituindu-l O.G. nr. 13/1998³ care a consfințit eliminarea în anumite cazuri a unei părți din hotărâre, respectiv a motivării în fapt și în drept. S-a stabilit ca partea din hotărâre referitoare la considerente (motivarea în fapt și în drept) să fie redactată de judecător doar în acele situații în care hotărârea era atacată cu apel sau recurs, scutind astfel pe judecător de a mai redacta considerentele hotărârii în acele cazuri în care împotriva hotărârii pronunțate nu se declara cale de atac.

La vremea respectivă, noua reglementare a fost primită cu nedisimulată și egoistă satisfacție, mai ales de către judecători⁴, scutiți prin chiar efectul legii de o parte consistentă a muncii lor cotidiene, motivarea în fapt și în drept a hotărârii. Această reglementare a scos însă în evidență două aspecte, care, deși diferite pe fondul lor, au în comun o conotație negativă.

Un prim aspect privește modul în care judecătorul se raportează la activitatea sa de motivare a hotărârii pe care o pronunță. S-a vădit și atunci și este valabil și în

¹ A se vedea, în acest sens, art. 261 din vechiul Cod de procedură civilă, art. 425 din noul Cod de procedură civilă, adoptat prin Legea nr. 134/2010, art. 354-art. 357 din vechiul Cod de procedură penală, precum și art. 401-art. 404 din noul Cod de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 135/2010.

² Potrivit textelor de mai sus, hotărârea judecătorească este structurată în trei părți: o parte introductivă (practica), ce cuprinde elemente de identificare a instanței și a părților, obiectul pricinii, susținerile părților; o parte argumentativ explicativă ce conține motivele de fapt și de drept care au condus la formarea opiniei judecătorilor cauzei; o parte finală, dispozitivul, care cuprinde soluția pronunțată de judecători, calea de atac și termenul de exercitare, precum și mențiunea pronunțării în ședință publică a soluției.

³ Publicată în M. Of. nr. 40 din 30 ianuarie 1998.

⁴ Ca tânăr judecător de judecătorie, m-am numărat printre cei ce s-au bucurat naiv și egoist.

prezent că judecătorul privește, ca regulă, activitatea sa de motivare a hotărârii pe care o pronunță ca fiind o obligație. Sigur că motivarea hotărârii este prevăzută de lege și din această perspectivă este obligatorie includerea sa în hotărârea pronunțată, dar nu la acest tip de obligație ne referim. Sigur că motivarea în sine a hotărârii judecătorești presupune un efort suplimentar pentru judecător, iar efortul prin definiție este privit ca obligație și nu ca drept. În pofida acestui fapt de necontestat, în opinia noastră, motivarea unei hotărâri judecătorești constituie totuși un privilegiu pentru judecător, o oportunitate pe care legiuitorul i-o pune la dispoziție pentru a demonstra argumentativ justetea judecății sale, maturitatea raționamentului său, puterea logicii sale, capacitatea de a corobora probele administrate, nivelul acumulărilor profesionale, toate la un loc având menirea să convingă nu doar părțile litigiului și apărătorii acestora, ci și orice altă persoană care ar citi acea hotărâre, asupra legalității și temeiniciei hotărârii, a capacității profesionale, maturității intelectuale și echilibrului de personalitate ale judecătorului cauzei, garanții ale unui act de justiție profesionist și imparțial. Iată de ce apreciem că motivarea hotărârii judecătorești, deși formal reprezintă un efort în plus pentru judecător în activitatea sa cotidiană, nu trebuie privită ca o obligație, ci ca o oportunitate și un drept.

Sub un al doilea aspect, modificarea legislativă amintită a scos în evidență că satisfacția judecătorilor a fost nu doar egoistă, ci și naivă și lipsită de viziune, prin apariția ulterior în timp a unor insurmontabile consecințe negative. Astfel, lipsa considerentelor din hotărârile judecătorești neatacate a făcut imposibilă aprecierea în cazul unor litigii ulterioare a incidenței mai multor instituții procesuale privind întreruperea sau suspendarea prescripției dreptului la acțiune ori a executării silite, autoritatea de lucru judecat, formularea în termen a unor demersuri administrative etc., la fel cum a devenit imposibilă aprecierea unor situații de fapt privind buna sau rea credință a părților, acceptarea tacită a unei moșteniri ș.a.

Pentru toate aceste motive apreciem acum, la peste 20 ani de la promovarea Ordonanței nr. 13/1998, că decizia de adoptare a acesteia, deși justificată de anumite considerente conjuncturale de ordin practic/factual⁵, a fost una neinspirată și prejudiciantă din perspectiva unui act de justiție coerent și responsabil⁶,

⁵ Unul dintre principalele argumente ale adoptării ordonanței a fost acela că va contribui la celeritatea actului de justiție. Transformarea radicală a tipului de societate în România în anul 1989 a condus la o adevărată explozie normativă în toate domeniile de activitate, ceea ce a avut drept consecință firească o explozie a litigiilor de toate tipurile înregistrate pe rolul instanțelor de judecată, confruntate oricum cu o lipsă acută de personal. În lipsa oricăror posibilități financiare de suplimentare a resursei umane și în condițiile întârzierii consistente a finalizării unui litigiu, mult peste ceea ce ulterior aveam să numim termen rezonabil, a apărut ca soluție provizorie inițiativa degrevării judecătorilor de o parte consistentă a muncii lor, cea de motivare a hotărârilor, fapt materializat prin adoptarea Ordonanței nr. 13/1998.

⁶ Dovada în acest sens o constituie faptul că Ordonanța nr. 13/1998 a fost abrogată expres prin O.U.G. nr. 290/2000, și respinsă în procedura parlamentară prin Legea nr. 787/2001.

înscriindu-se într-un șir mai lung de acte normative pripite de tip pansament, adoptate în timp de guvernele și/sau de parlamentele României⁷.

2. Jurisprudența

Arătam mai sus că, bine sau rău, judecătorii privesc de regulă activitatea de motivare a hotărârilor pronunțate ca o obligație, nu ca pe un drept. Este probabil ca aceasta să constituie una dintre explicațiile apariției în procesul de redactare a hotărârilor judecătorești a destul de numeroase derapaje de la litera și spiritul legii procedurale, acolo unde aceasta reglementează motivarea în fapt și în drept a unei hotărâri judecătorești, notoriu fiind că, nu doar în cazul judecătorilor, preocuparea pentru îndeplinirea unei obligații se află mult sub nivelul satisfacției exercitării unui drept.

Vom enumera în continuare câteva dintre minusurile, în opinia noastră, constatate în activitatea de motivare a unei hotărâri judecătorești și ne referim aici nu la aspecte individuale, de speță, ci la aspecte repetate frecvent ce tind chiar să devină regula în materia amintită.

2.1. Întinderea considerentelor

La o primă evaluare, s-ar putea aprecia că acest parametru, al întinderii considerentelor pe un anumit număr de pagini, nu este elocvent, el fiind generat în fiecare caz în parte, de complexitatea speței⁸, de numărul părților, al martorilor, de

⁷ *Un prim exemplu* îl constituie O.U.G. nr. 58/2003, aprobată prin Legea nr. 195/2004, act normativ prin care s-a modificat codul de procedură civilă în scopul unificării practicii judiciare, în sensul ca recursurile să nu mai fie judecate de instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea, ci să fie judecate, toate, de instanța supremă. Deși fundamentată pe bunele intenții ale unificării jurisprudențiale și beneficiind chiar de susținere europeană, această Ordonanță nu a fost însoțită și de măsuri administrative de suplimentare a spațiului destinat instanței supreme și de suplimentare consistentă a resursei umane, astfel încât, logic, a avut ca efect pe termen mediu blocarea nu doar a activității profesionale la instanța supremă, ci și blocarea fizică a locației acesteia prin miile de dosare sosite din întreaga țară pentru judecarea recursurilor, dosare care nu numai că nu puteau fi și nici nu au fost judecate vreodată acolo, dar nici măcar nu mai aveau unde să fie depozitate. În mod necesar și firesc față de consecințele produse, prevederea de unificare a fost ulterior înlăturată prin Legea nr. 219/2005.

Un al doilea exemplu îl constituie procesul de adoptare a noilor coduri. Într-un timp record, Codurile au fost promovate fără dezbateri parlamentară, de către decidenții români prin angajarea răspunderii guvernamentale, consecințele consistent negative neîntârziind să apară, constând în principal fie prin desființarea a zeci/sute de articole prin decizii constituționale, fie prin desființarea în drept a tuturor instanțelor și secțiilor specializate în materie comercială și implicit anularea în bună parte a eforturilor logistice, financiare și de resurse umane ale Statului Român în procesul de înființare a unor atari instanțe, dar și de specializare profesională a judecătorilor destinați acestora.

⁸ La nivelul instanțelor, fiecare cauză înregistrată este încadrată într-un anumit grad de complexitate.

numărul capetelor de cerere ale acțiunii, de existența sau nu a unei cereri reconvenționale etc. Sigur că așa este, dar, din nefericire, jurisprudența ultimilor 10-15 ani cu precădere, ne-a demonstrat altceva, scoțând în evidență o tendință vădit eronată și anume de a pune semnul egalității între numărul cât mai mare de pagini ale unei hotărâri, pe de o parte și calitatea hotărârii, pe de altă parte, indiferent de complexitatea speței, numărul părților ș.a.

Modalitățile prin care judecătorii dospesc artificial până la dimensiuni aiuritoare conținutul unei hotărâri sunt diverse și vom analiza în continuare doar câteva dintre ele.

a. Principala cale de multiplicare inutilă a numărului de pagini o constituie *scanarea*.

Aportul tehnologiei informatice în activitatea instanțelor de judecată este de necontestat⁹ și este suficient să amintim aici nu doar evidența informatizată¹⁰, arhivarea, repartizarea aleatorie a cauzelor, tehnoredactarea încheierilor și a hotărârilor, ci și accesul nelimitat la internet și programele de evidență legislativă, poșta electronică etc., puse la dispoziția *fiecărui* judecător.

Printre facilitățile oferite de noua tehnologie informatică se află și *scanarea*, instanțele fiind dotate în acest sens cu logistica necesară.

Combinând optica lor cantitativă în materia considerentelor hotărârii judecătorești, cu facilitățile oferite de scanner, foarte mulți judecători, mult prea mulți, au constatat că expunerea în sinteză (rezumat) a tuturor cererilor aflate la dosarul cauzei (cererea principală, întâmpinarea, cererea reconvențională, hotărârea instanței de fond, unde era cazul, motivele de apel/recurs) presupune un efort suplimentar de gândire față de varianta în care acestea sunt preluate integral, prin scanare, ajungându-se astfel la situația absurdă în care documentele scanate să reprezinte circa 90-95% din totalul considerentelor hotărârii judecătorești¹¹, raționamentul judecătorului și amprenta sa logică în soluționarea speței fiind comprimate în diferența de doar 5-10% din considerente.

⁹ Cu titlu informativ, primele calculatoare puse la dispoziția instanțelor bucureștene au fost instalate în anul 1995, atunci când Tribunalul București era condus nu doar de un remarcabil judecător, ci și de un foarte bun manager, Viorel Roș, în prezent prof. univ. dr. și avocat în cadrul Baroului București. Ca să nu existe confuzii, la acea vreme calculatoarele erau la începutul concurenței lor cu mașinile de scris, existau doar câte unul sau două pentru fiecare instanță, iar programul legislativ era actualizat săptămânal de informaticienii tribunalului pe bază de dischete. Nici vorbă pe atunci de poșta electronică, internet și altele asemenea.

¹⁰ Transferarea bazelor de date din evidența scriptică în cea informatizată a constituit un proces anevoios ce a durat mai bine de 10 ani.

¹¹ Abundența acestui procedeu generează reale dificultăți de parcurgere a motivării (vom detalia mai jos asupra acestui aspect), în sensul că ajuns la pagina 30, 40, 50, din o sută-două, cititorul nici nu mai știe unde se află, în cererea introductivă, în întâmpinare, în calea de atac, dacă aprecierile sunt ale judecătorului sau ale unor doctrinari sau sunt citate din tot felul de hotărâri ori norme europene, care este problema de drept, dacă au fost sau nu analizate probele sau doar au fost propuse etc.

Acest mod de abordare a condus la apariția unui număr impresionant de hotărâri judecătorești, îndrăznim să spunem chiar majoritar în jurisprudență, hotărâri cu peste 20-30 pagini, ajungând frecvent către 50, 60 sau, mai rar, peste sută, hotărâri în care raționamentul judecătorului era cuprins la final doar în 1/2, 1-2 pagini sau mai puțin. Repetăm, există spețe complexe care chiar necesită spațiu de exprimare, dar hotărârile despre care vorbim aici nu au nicio legătură cu așa ceva, fiind spețe obișnuite ce nu ies în evidență din tiparul specific al fiecărei instanțe, hotărâri care devin de-a dreptul penibile, unele, atrăgând acest stigmat evident și asupra redactorului¹².

Nu am intenționat să exemplificăm nici cu nume și nici prin număr de identificare atari hotărâri, pentru că intenția noastră nu este de a blama un anumit judecător pentru o anumită hotărâre, ci de a evidenția un anume tip de abordare contemporană în activitatea curentă a judecătorului de a redacta considerentele hotărârii pronunțate¹³, abordare pe care o apreciem a fi nepotrivită¹⁴.

Ne facem datoria să atenționăm că acest tip otova de abordare a construcției unei hotărâri judecătorești are tot felul de consecințe negative, cu impact nu numai asupra reputației profesionale a judecătorului în cauză¹⁵, ci și asupra eficienței activității întregii instanțe.

Din prima perspectivă, cea a reputației profesionale, este rezonabilă suspiciunea că un asemenea judecător nu are capacitatea de a sintetiza documentele ce i se supun analizei și că apelează la soluția comodă și derobatoare pentru el de a scana întregul document tocmai pentru că este incapabil să producă o expunere în sinteză. Aparent nu ar fi foarte grav că un judecător nu are capacitate de sinteză. Ba

¹² Pentru ca penibilul să fie desăvârșit, în multe hotărâri redactorul nu se mai preocupă nici măcar de schimbarea persoanei din perspectiva căreia se realizează expunerea, în sensul că judecătorul păstrează în expunerea sa persoana 1 singular folosită de reclamant sau pârât, astfel încât un cititor interesat nu mai știe dacă susținerile prezentate sunt ale părții sau ale judecătorului.

¹³ În același timp însă nu putem pierde ocazia de a aminti măcar, exemplificativ, o hotărâre a unei instanțe bucureștene în care apelul declarat în cauză a fost anulat ca netimbrat de judecătorii apelului. Hotărârea din apel cuprindea în considerente nu mai puțin de 24 pagini în care erau scanate acțiunea principală, întâmpinarea, hotărârea de fond, motivele de apel și întâmpinarea din apel. Într-o unică frază de final se menționa că deși s-a pus în vedere părții să timbreze apelul, partea nu s-a conformat, motiv pentru care apelul va fi anulat ca netimbrat. Și atunci, prin prisma soluției de netimbrare care mai era logica acoperirii a 24 pagini cu informații inutile?

¹⁴ Am întâlnit în cenzura căilor de atac, este adevărat cu titlu de excepție, hotărâri în care judecătorul fondului, acaparat fiind de șuvoiul scanărilor, să uite pur și simplu să introducă în considerente propriile sale argumente, oricât de reduse ar fi fost acestea, care să justifice soluția adoptată, considerentele ca atare fiind constituite exclusiv din pasaje scanate.

¹⁵ Trebuie să precizăm aici că anterior apariției scannerului în instanțele de judecată, copierea integrală a cererilor ori a stadiilor anterioare nu era posibilă, nu neapărat dintr-o conștiință profesională superioară a acelor judecători față de scanatorii (scaneristii?) din prezent, ci dintr-un motiv mult mai simplu și anume că redarea integrală prin intermediul mașinii de scris, prin dactilografare, ar fi însemnat un efort uriaș pe care nici judecătorul și nici dactilografalul nu și-l asumau, astfel încât pentru a-și ușura sarcina, erau nevoiți să sintetizeze cererile dosarului, lucru care nu era deloc rău.

chiar este. În primul rând, lipsa capacității de a expune în rezumat, într-o succesiune logică necesară, dar și suficientă, o anumită situație, creează, repetăm, sau ar trebui să creeze suspiciuni cu privire la capacitatea judecătorului de a emite raționamente logice pe chiar fondul cauzei ce îi este dedusă judecății. În al doilea rând, dovadă că susținerea de mai sus nu este una subiectivă ce ne aparține, capacitatea de sinteză a unui judecător face parte dintre criteriile de evaluare a activității sale profesionale, potrivit Regulamentului de evaluare a activității profesionale a judecătorilor și procurorilor și a fișelor de evaluare aprobate prin regulamentul amintit¹⁶.

Sub acest ultim aspect al evaluării am constatat în ultimii ani două tendințe, una negativă, iar cealaltă pozitivă.

Negativ este faptul că la nivelul comisiilor de evaluare periodică din cadrul instanțelor, această incapacitate de a sintetiza a fost trecută cu vederea, judecătorii fiind notați cu calificativ maxim și implicit încurajați în convingerea lor de judecatori scanatori că așa este bine.

Pozitiv remarcăm practica neechivocă și constantă a comisiilor de evaluare constituite pentru promovarea judecătorilor la instanța supremă de a sancționa prin depunere toate acele hotărâri redactate pe bază de scanner. Vom menționa în acest context un fapt particular, dar elocvent prin implicații, petrecut în cursul unui proces de evaluare a hotărârilor redactate de judecătorii candidați la funcția de judecător al instanței supreme. Unul dintre candidați a fost depunctat de evaluatori pentru folosirea constantă în motivarea hotărârilor sale a metodei scanner. Candidatul a contestat depunerea, dar nu în sensul că ar fi susținut justetea și viabilitatea metodei scanner folosite de el, ci pentru că depunerea ar fi fost prea severă. În esență a recunoscut justetea depunerii, dar nu și cuantumul acesteia. Reiese de aici o situație și mai gravă și anume că judecătorul era conștient că o hotărâre judecătorească nu se poate redacta prin metoda scanner, dar cu toate acestea nu a avut o problemă în a o folosi curent¹⁷.

Nu lipsită de importanță la acest punct este și perspectiva administrativă și de eficiență a activității în cadrul instanței de judecată. Cei familiarizați minim cu activitatea instanțelor de judecată cunosc că redactarea hotărârii judecătorești se poate realiza în mai multe modalități: fie judecătorul dictează direct grefierului dactilograf considerentele hotărârii, fie judecătorul întocmește ciorne pe care grefierul dactilograf le tehnoredactează, fie judecătorul, mai rar, își tehnoredactează chiar el motivarea hotărârii. Pentru activitatea de tehnoredactare a motivării hotărârilor, conducerea instanței/secției alocă săptămânal fiecărui judecător un

¹⁶ A se vedea Hotărârea nr. 676/2007 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii pentru aprobarea Regulamentului privind evaluarea activității profesionale a judecătorilor și procurorilor, modificată prin Hotărârea nr. 1157/2015 a aceluiași for.

¹⁷ Speța este cu atât mai gravă cu cât respectivul judecător deținea și o funcție de conducere și calitatea de evaluator al activității colegilor săi de la instanță.

timp limitat de lucru cu grefierul dactilograf (de regulă o zi sau o jumătate de zi), în funcție de numărul judecătorilor și al grefierilor dactilografi. În oricare dintre modalitățile de mai sus este vădit că operațiunea de scanare a zeci/sute de pagini, fie că este realizată de judecător sau de către grefier, produce inevitabil și o reducere substanțială a numărului de hotărâri ce pot fi motivate într-un timp limitat dat, fapt care la rândul său conduce inevitabil la depășiri frecvente și consistente ale termenului legal de redactare a hotărârilor (30 zile), uneori cu perioade aiuritoare de peste 1 an de zile. Este adevărat că, destul de rar, sunt promovate acțiuni disciplinare împotriva judecătorilor ce redactează constant cu întârziere hotărârile, dar, cel puțin surprinzător, reacția justificativă a celor vizați se cantonează în zona unui volum de muncă excesiv și a lipsei unui timp suficient alocat lor de conducerea instanței/secției pentru redactarea hotărârilor, fără nicio referire la incapacitatea lor de a sintetiza un document și la comoda practică a scanării generatoare nu de considerente judecătorești, ci de împovărătoare și inutile maculaturi expositive de zeci și sute de pagini¹⁸.

b. O altă modalitate de „lungire” artificială a considerentelor unei hotărâri judecătorești, dar și de diluare a esenței acesteia, o constituie citarea excesivă a unor texte legale sau a unor puncte de vedere din doctrină. Întâlnim astfel hotărâri în care judecătorul nu se limitează la a invoca sau chiar de a cita pe scurt un text legal incident în cauză, ci la redarea câte unei întregi secțiuni de 10-15 articole din respectivul act normativ, ori la redarea copy-paste a unor nesfârșite pasaje din tot felul de cursuri universitare.

Ca și în prima situație, efectele negative nu vizează doar aspectul cantitativ al încărcării nejustificate a unei hotărâri judecătorești cu o mulțime de texte legale nerelevante ori cu aspecte de dispută doctrinară asimilate în timpul studenției, dar ridică și suspiciunea că respectivul judecător este incapabil să indice temeiul de drept concret al soluției sale și că se ascunde argumentativ derobator în spatele unor opinii teoretice exprimate în publicistica juridică de autori respectați și respectabili¹⁹, fapt care în opinia noastră ar trebui să constituie obiect de preocupare pentru comisiile de evaluare.

¹⁸ Sigur că adepții scanării pot obiecta în sensul că o anumită hotărâre nu putea fi construită decât prin scanarea tuturor cererilor/hotărârilor anterioare. Fals. Există numeroase exemple în practică în care hotărâri soluționate pe fond în căile de atac devolutive de către judecători *nescanatori*, cuprind de 5-10 ori mai puține pagini decât hotărârile de fond atacate și motivate de judecători scanatori.

¹⁹ Fără îndoială că toți cei care am urmat și absolvit cursurile unei instituții de învățământ superior juridic suntem datori respect dascălilor noștri, fără aportul cărora în mod vădit nu am fi putut pătrunde și performa în domeniile profesionale alese. Cea mai înaltă formă de respect pe care însă o putem arăta dascălilor noștri este ca atunci când am ajuns în acele funcții de mare responsabilitate juridică pentru care ei ne-au pregătit, să ne asumăm răspunderea de a gândi cu mintea noastră.

c. În strânsă legătură cu punctul b, amintim practica multor judecători de a include în cuprinsul considerentelor hotărârii, fără nicio legătură cu fondul litigiului soluționat, a unor ample citate din Convenția Europeană a Drepturilor Omului ori din hotărârile ale Curții Europene a Drepturilor Omului sau ale Curții de Justiție a Uniunii Europene. Sigur că în anumite situații limitative (lipsa unor reglementări interne, contradicția reglementării interne cu cea europeană, disputa interpretativă dintre părțile litigiului în legătură cu aplicabilitatea unei norme europene, ori a jurisprudenței instanțelor europene²⁰), judecătorul este dator să se exprime și să lămurească aceste aspecte. În situațiile la care ne referim aici critic, nu se pune problema niciunei particularități dintre cele enumerate, ci este vorba despre litigii derulate sub puterea legilor naționale necontestat conforme legislației europene, unde niciuna dintre părți nu are obiecțiuni cu privire la incidența sau eficacitatea normei naționale, dar unde totuși judecătorul se simte dator fără nicio justificare să enumere o sumedenie de hotărârile ale instanțelor europene care i se par lui a-i susține punctul de vedere pe care l-a adoptat prin hotărâre și, culmea, nu doar că se simte și foarte mândru că a procedat în acest fel, dar privește și cu nedisimulată compasiune pe cel ce nu procedează în acest fel²¹.

Și această practică, pe lângă faptul că extinde consistent și nejustificat cantitativ cuprinsul unei hotărâri judecătorești, prin citarea unor ample și inutile pasaje din hotărârile europene nerelevante speței judecate, în condițiile în care, repetăm, nici părțile și nici configurația legislației naționale nu presupuneau o referire ajutătoare sau lămuritoare de nivel european, scoate în evidență nesiguranța judecătorului cu privire la justetea propriei sale decizii judecătorești și a raționamentului logico-juridic aferent²².

²⁰ Ne referim desigur nu la țări europene privite individual, ci la Uniunea Europeană.

²¹ Tendința este reală. Deși de neînțeles pentru noi, cei ce nu sunt capabili de sinteză îi privesc cu aroganță și superioritate pe cei ce sunt capabili în acest sens, o inversare a valorilor pe care, la acest moment, chiar nu o putem explica.

²² Din păcate, ne place sau nu, suspiciunea incompetenței profesionale nu este singura plauzibilă, mai ales acolo unde metodele de umflare artificială a hotărârii enumerate aici sunt *cumulate* de judecător în „argumentarea” hotărârii sale. Există riscul apariției suspiciunii că scanarea integrală a tuturor cererilor din dosar, haosul expunerii, cascada de citate inutile din texte legale naționale ori europene, citate ample din doctrină, invocarea a zeci de pasaje din hotărârile europene fără legătură cu cauza, exprimarea confuză ori concluziile echivoce și nejustificat de lapidare în raport cu amplul conținut al hotărârii, într-un cuvânt un ghiveci argumentativ întins de regulă pe distanța a 80-100 pagini sau peste, reprezintă nu incompetență, ci intenția judecătorului de a escamota printr-o motivare haotică și lălăită o decizie deliberat denaturată. Este foarte adevărat că această practică a ghiveciului argumentativ menit să mascheze o anumită realitate juridică litigioasă este întâlnită și în cazul unor acțiuni formulate de avocați pe zeci-sute de pagini în care aceștia sunt conștienți că succesul speței pe care o susțin este spre zero. Diferența este că avocatul folosește metoda legal, în considerația diligenței sale de a-l convinge pe judecător într-un anume sens și de a obține de la acesta o decizie favorabilă în care chiar și el crede foarte puțin, pe când judecătorul poate fi suspționat că o folosește ca să-și mascheze eșecul, deliberat sau nu, al propriei decizii.

d. O ultimă remarcă asupra domeniului analizat o constituie acuratețea exprimării în cuprinsul considerentelor hotărârii judecătorești și ne referim aici la conciziunea propozițiilor, frazelor, a termenilor folosiți, dar și la acuratețea gramaticală.

Cu certitudine, nu suntem singurii care au întâlnit hotărâri din care nu înțelegi nimic deși le citești de 3-4 ori, datorită modului confuz de exprimare²³, folosirii unor cuvinte sau expresii echivoce din care poți presupune/reține/deduce mai multe sensuri interpretative, ori hotărâri în care motivarea juridică este înlocuită cu tot felul de impresii/trăiri/frustrări/complexe ale redactorului judecător, câmp de exprimare al unor personalități cel puțin îngrijorătoare. Din fericire acest ultim tip de motivare este destul de rar întâlnit, iar acolo unde a fost semnalat, de regulă, entitățile competente ale sistemului judiciar au acționat în sensul de a nu se repeta.

Am lăsat la sfârșit un aspect care, deși rar întâlnit, este stânjenitor nu numai pentru cel vizat, ci și pentru funcția de judecător în general și ne referim la greșelile gramaticale. Nu vom insista, dar credem că dacă în mod repetat²⁴ un judecător scrie *miau* ca pisica, în loc de *mi-au*, sau dacă are dificultăți în a acorda subiectul cu predicatul, ori în conjugarea unui verb, ori cacofoniile sunt la ele acasă, atunci problema este la fel de gravă ca și în cazul săvârșirii unei abateri disciplinare în materia necorespunderii profesionale²⁵.

Concluzii

Trei principale motive au stat la baza conturării prezentelor considerații dedicate argumentării în fapt și în drept a hotărârilor judecătorești.

Primul, deși nu sunt menite să conteste individual persoane sau hotărâri, considerațiile de față urmăresc neechivoc să dezaprobe practici pe care le apreciem drept neprofesionale și contraproductive, manifestate în activitatea judecătorilor, devenite sau în curs de a deveni nu doar regulă, ci și flagel, cu efect lent, dar sigur de decredibilizare a actului de justiție.

²³ În art. 13 din Hotărârea nr. 676/2007 privind evaluarea judecătorilor și procurorilor se prevede expres drept criteriu de evaluare calitativă a activității procurorilor, *calitatea exprimării*. Din păcate această prevedere expresă lipsește din secțiunea destinată evaluării judecătorilor, fiind cuprinsă în formularea mai generală, *calitatea redactării hotărârilor judecătorești*.

²⁴ Este foarte adevărat că, uneori, izolat, poate din motive de oboseală sau de neatenție, un judecător „scapă” unele greșeli de exprimare/gramaticale în procesul de colaționare a încheierilor/hotărârilor tehnoredactate de grefier. Nu despre aceste greșeli izolate vorbim aici. Ne referim la acele situații de greșeli repetitive, devenite regulă pentru un anumit judecător și pe care, din păcate, tot de regulă, judecătorul incriminat le justifică pasând responsabilitatea neștiinței către grefierul dactilograf sau cel de ședință. Apreciam că o atare justificare, pe de o parte, este incorectă în sine venind de la un judecător, în condițiile în care judecătorul are oricum *obligatia* să verifice din toate punctele de vedere și înainte de a semna, orice document ce i se prezintă spre semnare, iar pe de altă parte o atare justificare ridică mari semne de întrebare cu privire la deontologia celui în cauză.

²⁵ Nu întâmplător, una dintre materiile de admitere la facultățile de drept de stat din România este gramatica limbii române.

Al doilea motiv, imperativul urgent pentru responsabilii sistemului judiciar de a-i conștientiza pe judecătorii scanatori că:

- niciodată în actul de justiție cantitatea nu a putut, nu poate și nici nu va putea suplini calitatea.

- motivarea hotărârii judecătorești nu are decât o singură menire, aceea de a convinge pe toți ceilalți că judecata s-a desfășurat și finalizat conform legii și pe baza probelor administrate.

- nevoia de a epata științific nu poate fi împlinită prin motivarea unei hotărâri judecătorești, ci prin participarea directă în arena publicisticii de specialitate²⁶.

Al treilea motiv, prezentele considerente au menirea unui semnal de alarmă instituțională adresat celor interesați, în sensul că peste 90% dintre judecătorii în funcție în prezent au fost formați la Institutul Național al Magistraturii²⁷.

²⁶ De regulă, și susținem afirmația prin experiența practicării domeniului, scanarea fără limite este generată nu numai de comoditate și incompetență, dar și de amprenta excesiv vanitoasă a unor judecători de a demonstra iar și iar, prin considerentele fiecărei hotărâri pronunțate cât de bine pregătiți și familiarizați sunt cu toate cele din lumea dreptului național, european, jurisprudență, doctrină etc., incapabili să realizeze că nu este nici cazul și nici locul și mereu contrariați de ce întârzie sau nu apar deloc așteptatele osanale din partea celor din arealul lor profesional. Acest tip de comportament mai scoate în evidență și o a doua latură ce ține tot de psihologia profesională și anume teama (lipsa de încredere, lașitatea) acestui tip de judecător de a ieși cu presupusele sau realele sale acumulări în spațiul publicistic al revistelor de specialitate juridică, al site-urilor, al cărților, acolo unde „colții bine ascuțiți” (în sensul pozitiv al unei reale priceperi) ai oamenilor de drept îi pot „sfâșia” (în sensul criticii), sau dimpotrivă, elogia colegial și argumentat creația. Din această perspectivă sigur că este mult mai la îndemână opțiunea securizată de a-ți exhiba excesiv, inutil și nepotrivit, credem noi, opiniile la adăpostul considerentelor unei hotărâri judecătorești ce nu pot fi deloc sau mai deloc criticate, din păcate, în baza unei desuete teorii că astfel s-ar afecta ori independența justiției, ori reputația judecătorului, ori ambele, decât confruntarea onestă din spațiul publicistic.

²⁷ Remarca nu vizează sub nicio formă activitatea curentă a I.N.M. Criticile noastre constante de-a lungul timpului, pe care le menținem, au vizat/vizează conceptul pe baza căruia a fost înființat și funcționează instituția ca atare și care, în opinia noastră se impune a fi fundamental regândit.